

Jenni Juslén
Johdon tuki/Viranomaispalvelut

30.3.2026

SYKE/2026/397

Julkinen

Oikeusministeriö

-
-
-

Viite: VN/10831/2024

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi; Suomen ympäristökeskuksen lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleishuomiot hallituksen esityksen luonnoksesta

Kestävän yhteiskunnan rakentamiseen tarvitaan myös uskottavaa lainvalvonta- ja seuraamusjärjestelmää. Hallituksen esityksen luonnoksessa on löydetty toimivia tapoja saattaa ympäristörikosdirektiivin edellyttämät muutokset osaksi kansallista lainsäädäntöä. Esitetyt uudet kriminalisoinnit vaikuttavat kattavasti muotoiluilla ja ovat arvokas ja käytännön valvontatyössä merkityksellinen osa ympäristön ja luonnon nykyistä korkeampaa suojaa yhteiskunnan taholta.

Suomen ympäristökeskus toimii sekä ympäristöalan lupa- ja valvontaviranomaisena että tutkimuslaitoksena. Ympäristötiedon näkökulmasta ympäristöön kohdistuvilla teoilla voidaan aiheuttaa sekä ympäristölle että luonnolle erittäin haitallisia ja pitkäaikaisia – joskus peruuttamattomia - seurauksia ja pilaantumista. On siis perusteltua, että rikoslain säännöksiä täsmennetään ja täydennetään, jotta tällaisiin tekoihin puuttuminen rikosoikeuden keinoin on jatkossa entistä selkeämpää ja kattavampaa. Syke on valvontaviranomaisen roolissa törmännyt voimassa olevan lainsäädännön rajoitteisiin ja puutteisiin ja pitää nyt esitettyjä muutoksia kannatettavina ja pääosin riittävinä.

Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esitysluonnoksen alalla Syke on toimivaltainen viranomainen EU:n jätesiiro-, f-kaasu-, CITES-, otsoni-, POP (pysyvät orgaaniset yhdisteet)- ja elohopea-asetusten mukaan sekä toimii markkina- ja valvontaviranomaisena liikennepolttoaineiden laadun ja kylmäaineiden ja niitä sisältävien laitteiden myynnin osalta sekä geenivaralain mukaisena kansallisena yhteyspisteenä ja kansallisena toimivaltaisena viranomaisena. Lisäksi Syke toimii geeniteknikkalain mukaisena valvonta- ja asiantuntijaviranomaisena sekä EU:n PIC-asetuksen mukaisena nimettynä kansallisena viranomaisena ja asetuksen noudattamista valvovana viranomaisena.

Yleisesti yhteiskunnassa on huolehdittava, että valvontaviranomaisilla on resursseja valvoa ympäristölainsäädäntöä tehokkaasti, jolloin valvonnan kautta päästään puuttumaan riskialttiisiin toimintatapoihin ennen kuin nämä muuttuvat niin vakaviksi, että ne tulevat arvioitaviksi rikoslain säännösten valossa. Riittävä resurssointi on tärkeää myös siksi, että valvonnassa pystytään dokumentoimaan kattavasti ja luotettavasti valvontahavainnot, jotta ne ovat helposti hyödynnettävissä mahdollisessa rikosprosessissa.

Syke näkee, että ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanotyö tulee olemaan laaja-alaista ja se voi vähäisessä määrin vaatia myös Syken asiantuntemuksen hyödyntämistä. Nykyisellään Syke on jäsenenä kansallisessa ympäristörikostorjunnan seurantaryhmässä ja alueellisissa yhteistyöryhmissä sekä kommentoi ympäristörikostorjunnan strategian uudistustyötä. Lisäksi Syke osallistuu EU:n piirissä valvontayhteistyöhön ja sen kehittämiseen.

Valvontaviranomaisilla tulee myös olla mahdollisuus osallistua muuttuneita rikoslain säännöksiä koskeviin koulutuksiin, sillä nämä tukevat valvontatyötä ja viranomaisyhteistyötä.

2. Yksityiskohtaisia huomioita

Oikeushenkilön rangaistusvastuuseen luonnoksessa esitetty muutokset vastaavat tarpeeseen tehdä yhteisösakosta uskottava seuraamus. Ympäristöön, terveyteen ja luontoon liittyviä säännöksiä kiertämällä tai noudattamatta jättämällä voidaan liiketoiminnassa saavuttaa merkittävää kilpailuetua ja nyt ehdotettu muutos erilaisista asteikoista liittyen yleiseen ja erittäin suuria yhteisöjä koskevaan rangaistusvastuuseen on tasapainoinen.

Erityisen positiivinen muutos Syken näkökulmasta on esitetty abstraktin vaaraedellytyksen poistuminen tilanteista, joissa tarkastellaan EU:n f-kaasu- ja otsoniasetusten mahdollisia noudattamatta jättämisistä. Näiden velvoitteiden kiertämisellä voi myös saavuttaa liiketoiminnassa merkittäviä voittoja, jolloin on perusteltua säätää oikeushenkilön rangaistusvastuusta näihin tekoihin liittyen. Esitysluonnoksen sivulla 319 yksityiskohtaisissa perusteluissa koskien uutta rikoslain 48 luvun 4 d §:ä (Törkeä ilmakehän heikentäminen) kuvataan kvalifioitujen tekemuodon arviointiperusteita. Syke esittää, että yksityiskohtaisiin perusteluihin täsmennetään sitä, että otsoni- ja f-kaasuasetykset tunnustavat ilmakehää lämmittävältä vaikutukseltaan erilaisia kaasuja ja vaikutuksen arvioinnissa on käytössä asteikko (Global Warming Potential eli ns. GWP-arvo). Rikoslain mukaan tekoja arvioitaessa tämä teon kohteena olleen kaasun ilmastolämpenemispotentiaali tulisi ottaa huomioon, sillä pelkkä kaasun määrä ei välttämättä kerro teon vakavuudesta.

Luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistöön tehtävät muutokset ja oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottaminen niihin on kannatettavaa. Hallituksen esityksen perusteluihin olisi kuitenkin hyvä esimerkinomaisesti täsmentää, millaisissa tilanteissa voitaisiin 4 momentin mukaisen soveltamisan rajauksen mukaan katsoa, että jonkin teon merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen. Tarkemmat perustelut tältä osin olisivat tärkeitä käytännön soveltamistilanteissa ja olisivat viranomaisille apuna myös kansalaisia ohjeistettaessa.

Syke esittää, että HE-luonnoksen sivulla 250 olevaa kuvausta pysyvistä orgaanisista yhdisteistä (POP) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen markkinoille saattamisen sääntelyä koskevaa kuvausta täsmennetään: asetukseen sisältyy markkinoille saattamista koskevia säännöksiä, mutta ei ”markkinoille saataville asettamista” koskevia säännöksiä. On pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen näkökulmasta perusteltua säätää markkinoille saattaminen rangaistavaksi.

Syke huomauttaa, että sivulla 310 on tekstikohta, jossa POP-jäte ja vaarallinen jäte rinnastetaan ja että POP-jäte ja vaarallinen jäte ovat lähtökohtaisesti kaksi eri asiaa:

”Pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun asetuksen vastainen vaarallisen jätteen käsittely on nykyisin rangaistava rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan j alakohdan mukaisesti sillä edellytyksellä, että teko on omiaan aiheuttamaan esimerkiksi ympäristön pilaantumista.”

Esityksen tekstiä olisi välttämätöntä täsmentää siltä osin, että on selvää, missä tilanteissa POP-jätteen käsittelyrikkomukseen tulisi sovellettavaksi ankarampi rangaistussäännös.

Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskevan sääntelyn näkökulmasta ei ole perusteltua säätää asetuksen liitteiden I ja II aineita koskien erilaisesta rangaistavuudesta. Ympäristörikosdirektiivissä on kuitenkin päädytty tällaiseen sääntelyratkaisuun. Syke esittää vielä harkittavaksi esityksen

jatkovalmistelussa, josko tässä Suomella on mahdollisuus mennä direktiivin asettamaan minimisääntelyta-soa pidemmälle: liitteiden ainoa ero on, että liitteeseen II voidaan lisätä aineita, joille myönnetään ei-määräaikaisia vapautuksia, jotka on spesifioitu. Muut käytöt on kielletty.

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi uusia ympäristörikoksia hankintalain (1397/2016) 80 §:n pakollisiin poissulkuperusteisiin ja Syke katsoo lisäyksen olevan tarpeellista ja johdonmukaista törkeiden tekemuotojen osalta.

Pääjohtaja

Leif Schulman

Palvelupäällikkö

Jenni Juslén

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet suunnittelija Tytti Alapieti, erityisasiantuntija Annika Johansson, ylitarkastajat Katileena Lohtander-Buckbee, Emma Nurmi, Marja Pylvänäinen, Kalle Toroska ja Timo Seppälä, johtava asiantuntija Tapio Reinikainen sekä Syken lakitiimi.

Liitteet -
Jakelu OM /lausuntopalvelu
Tiedoksi -

Asiakirja: SYKE/2026/397-2 Syken lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta rikoslain muuttamiseksi ym.

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus

Jenni Juslen, Suomen ympäristökeskus, viranomaispalvelut

